

LUONNOS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI POROTALOUTTA KOHDANNEIDEN VAHINKOJEN KORVAAMISESTA

Yleisperustelut

1 Nykytila

Taustaa

Porotaloudelle on aiheutunut viime vuosikymmenten aikana joinakin vuosina erityisiä vaikeuksia poikkeuksellisten sääolosuhteiden aiheuttamien ruokintaongelmien vuoksi. Tilanteen helpottamiseksi on tällöin myönnetty tukea porojen hätäruokinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin porotalouden rakennetukea koskevan lainsäädännön nojalla. Menettely on ollut poikkeuksellinen, eikä tällaista tukea ole maksettu yli kymmeneen vuoteen. Tarve poikkeuksellisten porotalouden vahinkojen korvaamiseen ei kuitenkaan ole poistunut.

Porolaitumilla tapahtuneet laaja-alaiset muutokset yhdessä sääolosuhteista ja ilmastomuutoksesta aiheutuvien muiden luonnonolosuhteiden muutosten kanssa ovat altistaneet porotalouden aikaisempaa useammin tilanteille, joissa porot eivät enää perinteisin keinoin selviä. Porojen laitumia on selvitetty LUKE:n tutkimuksessa vuodelta 2015¹ ja lumiolosuhteiden vaikutusta Jyväskylän yliopiston tutkimuksessa vuodelta 2015². Porotalouden kannattavuutta on selvitetty Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tutkimuksessa vuodelta 2008³.

Nykyisin lähes kaikissa paliskunnassa turvaudutaan talvisin säännöllisesti lisärehun antamiseen poroille. Käytännöt vaihtelevat poronhoitoalueesta ja paliskunnasta riippuen. Osassa paliskuntia porot otetaan osaksi talvea tarharuokintaan, kun taas osassa paliskuntia, etenkin saamelaisalueella, lisärehu viedään maastoon, jossa se myös helpottaa porojen paimennusta pitämällä porot koossa ruokinta-alueella ja sen läheisyydessä.

Porojen säännöllisen talviruokinnan avulla pyritään pitämään porokarjan tuotto korkeana ja vakaana vuodesta toiseen. Keskeisenä syynä porojen talviruokinnan yleistymiseen ja voimistumiseen on kuitenkin ollut pidemmän ajan kuluessa tapahtunut talvilaidunten laadullinen ja määrällinen heikkeneminen. Talvilaitumet ovat kulu-neet, vähentyneet ja pirstoutuneet sekä poronhoidon että muun maankäytön vaikutusten seurauksena. Poronhoitoalueen pohjoisosissa laidunten kulumiseen selvimpänä syynä on ollut voimakas porojen laidunnus. Poronhoitoalueen etelä- ja keskiosissa eri maankäyttömuodoilla on ollut merkittävä vaikutus talvilaidunten heikkenemiseen ja vähenemiseen.

¹ Jouko Kumpula, Jukka Siitari, Heikki Törmänen ja Sari Siitari: Porojen laitumet, ruokinta ja tuottavuus poronhoitoalueen pohjoisosassa, LUKE, Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 48/2015

² Sirpa Rasmus: Lumiolosuhteiden vaikutus porojen talvikuolleisuuteen ja vastatuotantoo- lumi- ja kaivuolosuhteet sekä poronhoidon sopeutumisskenaariot muuttuvassa ilmastossa, Jyväskylän yliopisto, Makera-hankkeen loppuraportti 12.6.2015

³ Leena Rantamäki-Lahtinen (toim.): Porotalouden taloudelliset menestystekijät, 2008, MTT:n selvityksiä 156

Poikkeuksellisten luonnonolosuhteiden vuoksi lisäruokinnan tarve voi olennaisesti kasvaa, porojen menetykset lisääntyä ja elinkeinolle aiheutua muita merkittäviä vahinkoja. Elinkeinonharjoittajat eivät yleensä voi varautua vakuutuksin ennalta arvaamattomiin vahinkoihin, sillä soveltuvia vakuutus tuotteita ei ole saatavilla muun muassa porotalouden harjoittajien suhteellisen vähäisen määrän vuoksi.

Laki porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta

Tuhoista johtuvien vahinkojen korvaamiseksi on säädetty laki porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (987/2011). Lain tarkoituksena on auttaa porotalouselinkeinon harjoittajia ja paliskuntia selviytymään laajoista ja odottamattomista porotaloutteen kohdistuneista vahingoista, jotka johtuvat poronhoitoalueella porotaloutta kohdanneesta luonnononnettomuudesta tai muusta tuhosta. Näillä tarkoitetaan poikkeuksellisia sää- ja luonnonolosuhteita, jotka muun muassa estävät poroja käyttämästä tavanomaisia laitumiaan, aiheuttavat porojen menehtymistä tai heikentävät muuten merkittävästi porojen mahdollisuutta selviytyä luonnossa, taikka poikkeuksellista ja laajalle levinnyttä poroihin tarttunutta eläintautia. Tuhon tulee olla tutkimuslaitoksen toteama.

Tuhon johdosta porotalouden harjoittajalle tai paliskunnalle aiheutuva korvattava vahinko voi käsittää menehtyneen poron arvon, porojen menetyksestä aiheutuneen tulonmenetyksen tai vahingosta aiheutuneet ylimääräiset kustannukset. Vahinkoa kärsineelle jää kuitenkin vähintään 20 prosentin omavastuuosuus, eikä vahinkoa korvata, jos omavastuuosuuden ylittävään vahinkoon on myönnetty muuta tukea tai se on muutoin korvattu.

Vahingon arvioi kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Korvausta haetaan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joka päättää korvauksen maksamisesta.

Lakiin sisältyy useita valtuussäännöksiä, joiden mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tai voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvausjärjestelmään liittyvistä seikoista.

Laki tulee sen 18 §:n mukaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Voimaantulo ei ole ollut mahdollista ennen tukijärjestelmän hyväksymistä koskevan Euroopan komission päätöksen antamista. Tarkoituksena on, että lain voimaantuloajankohdasta säädetään erillisellä valtioneuvoston asetuksella ja että laki säädetään tulemaan voimaan samanaikaisesti ehdotetun asetuksen kanssa.

Komission päätös tukijärjestelmän hyväksymisestä

Asetusluonnoksen valmistumisen jälkeen ja valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan puolelta ehdotusta tukijärjestelmää koskevat tiedot on lähetetty Euroopan komissiolle maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 213 artiklassa tarkoitetun luvan saamiseksi.

Tukijärjestelmä on hyväksytty 31.3.2016 porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta annetulla komission täytäntöönpanopäätöksellä (C(2016) 1752 final). Päätöksen mukaan Suomelle annetaan vuosittain 1.1.2016 - 31.12.2025 välisenä aikana lupa myöntää sääolojen ja eläintautien poronhoidolle aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen kansallisia tukia enintään 10 miljoonaa euroa vuodessa.

Suomen on vuosittain viimeistään 31 päivänä elokuuta toimitettava komissiolle kertomus, joka sisältää tiedot edellisestä vuonna myönnettyjen korvausten määrästä, tuensaajien lukumäärästä, poronlihan tuotannosta tonneina sekä kaikista näkökohdista, jotka osoittavat, ettei tuotantotasoa ole noussut päätöksessä mainitusta poronkasvatuksen perinteisestä tuotantotasosta eli 3 4443 tonnista vuodessa.

2 Ehdotettu asetus

Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain nojalla ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetus, jolla annettaisiin tarkemmat säännökset porotaloutta kohdanneesta luonnononnettomuudesta tai muusta tuhosta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta.

Asetuksen säännökset koskisivat seuraavia seikkoja (lain valtuussäännös suluissa): korvauksen perusteeksi hyväksyttävät luonnononnettomuudet ja muut tuhot (3 §:n 2 momentti), menettely tuhon toteamiseksi (5 §:n 2 momentti), menettely vahinkoa arvioitaessa (6 §:n 3 momentti), menetykset joita voidaan korvata, hyväksyttävät ylimääräiset kustannukset, korvattavien menetysten ja ylimääräisten kustannusten enimmäismäärä sekä porotalouden harjoittajan ruokakuntaan kuuluvat henkilöt (8 §:n 4 momentti), korvauksen hakemiseen liittyvä määräaika, menettely korvausta haettaessa ja hakemukseen vaadittavat selvitykset (11 §:n 3 momentti) sekä määräaika, jonka kuluessa korvauspäätös on tehtävä (12 §:n 2 momentti).

3 Ehdotuksen vaikutukset (maatilatalouden kehittämisrahasto)

Siinä tapauksessa, että luonnontuho aiheuttaisi porojen laajamittaisen menehtymisen suuressa osassa poronhoitoaluetta ja laitumien kattavan pilaantumisen, korvaukset menetyksistä olisivat mittavia. Korvausjärjestelmää luotaessa on kuitenkin arvioitu, että tuhot esiintyvät paikallisesti tai korkeintaan alueellisesti eivätkä koske kaikkia alueen poronhoitajia. Tällöin korvausten määrän arvioidaan jäävän noin 1-5 miljoonaa euroon tuhoa kohden.

Maatilatalouden kehittämisrahaston vuotuisen käyttösuunnitelmaan ei ole tarkoitus osoittaa joka vuosi määräraha tarkoitukseen. Siinä tapauksessa, että tuho todetaan ja korvauksia on tarpeen ryhtyä maksamaan, asianomaisen vuoden käyttösuunnitelmasa kohdennetaan varat uudelleen siten, että tarvittavat korvaukset voidaan maksaa.

Korvausjärjestelmän toimeenpano edellyttää henkilöresursseja sekä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa että poronhoitoalueen kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisissa. Kysymys on kuitenkin jokseenkin harvoin toteutuvista tehtävistä, joita varten ole tarkoitus palkata lisähenkilöitä, vaan tehtävät hoidetaan ohjaamalla korvausjärjestelmän toimeenpanon ajaksi henkilöitä muista tehtävistä määräajaksi kyseiseen tarkoitukseen.

4 Asian valmistelu

Asetusluonnoksesta on 31.1.2013 pyydetty lausunnot valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Maaseutuvirastolta, Elintarviketurvallisuusvirastolta, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, Suomen metsäkeskukselta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Metsäntutkimuslaitokselta, Kuntaliitolta, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:ltä, Paliskuntain Yhdistys ry:tä, saamelaiskäräjiltä, Näätämön alueen kolttaneuvostolta ja Nellim-Keväjärven alueen kolttaneuvostolta.

Lausunnon ovat antaneet valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Maaseutuvirasto, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Paliskuntain yhdistys, saamelaiskäräjät ja Kuntaliitto.

Lausunnoissa korvausjärjestelmää on pidetty sinänsä tarpeellisena, mutta valtiovarainministeriö on kiinnittänyt huomiota järjestelmän rahoitukseen ja rahoituslähteesseen ja MTK on katsonut, ettei korvausjärjestelmä saa vähentää maatalouden investointeihin tarvittavia varoja.

Maa- ja metsätalousministeriö järjesti 17.6.2013 Rovaniemellä kuulemistilaisuuden, johon osallistuivat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, Paliskuntain yhdistyksen ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen edustajat. Tilaisuudessa keskusteltiin mahdollisista tuhon aiheuttajista ja erityisesti poroihin mahdollisesti leviävistä uusista tai harvinaisista eläintaudeista. Korvausjärjestelmän ehdoista on lisäksi erikseen vielä kuultu Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitosta.

Asiassa on pidetty 24.8.2015 saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettu neuvottelu saamelaiskäräjien kanssa.

Ennen ehdotuksen lähettämistä komissiolle tukijärjestelmän hyväksymistä varten ehdotus on 12.11.2015 esitelty valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnalle, joka on puoltanut sitä.

5 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2016.

Yksityiskohtaiset perustelut

- 1 § *Luonnononnettomuus ja muu tuho.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan määriteltäväksi tarkemmin luonnontuho, joka voisi olla korvaukseen oikeuttavan vahingon syynä. Tällainen tuho voisi aiheutua lumi- ja jääolosuhteiden poikkeuksellisista muutoksista, jotka vähintään neljän kuukauden ajan merkittävästi vaikeuttavat porojen mahdollisuutta saada tavanomaisilta talvilaitumiltaan ruokaa. Muutokset voisivat johtua lumipeitteen syvyydestä, lumipeitteen alaosan jäätymisestä, lumen tiheydestä taikka sen kovuudesta. Muutosten pitäisi olla ennakoimattomia siten, että elinkeinonharjoittajilla ei ole ollut mahdollisuutta tai perusteltua syytä varautua niihin ruokintatarpeissa tai muussa poronhoidossa.

Samoin tuho voisi johtua merkittävästä haitasta, jonka huhtikuun puolenvälin ja lokakuun lopun välisenä aikana edellisen 10 vuoden keskiarvosta poikkeava lämpötila, kuten pitkäaikainen kova kylmyys tai kuumuus, on aiheuttanut porojen ravinnokseen käyttämien kasvien kasvuolosuhteille. Porot käyttävät monipuolisesti kasvillisuutta kesäaikana, jolloin heinämaiset ja ruohomaiset kasvit, koivun- ja pajunlehdet sekä varvut ja jäkälät ovat niiden pääasiallisia ravinnonlähteitä. Muutokset kyseisten kasvien saatavuudessa vaikuttavat kesällä käytettävissä olevaan ravintoon, mutta eivät välttämättä kokonaan estä ravinnonsaantia. Sen sijaan muutokset, jotka vaikuttavat laajasti koko kesälaitumen kasvipeitteeseen, voivat vaikuttaa varsin tuhoisasti.

Myös huhtikuun puolivälin ja lokakuun lopun välisenä aikana sadeolosuhteissa tapahtuneet muutokset voivat aiheuttaa sellaisia olennaisia muutoksia edellisen 10 vuoden keskiarvoon verrattuna, että niistä aiheutuva maan vettäminen, kasvupeitteiden muutokset, märkydestä johtuva tavanomaisen laidunkierron häiriintyminen tai muu vastaava syy (esim. poikkeuksellinen hyönteiskiusa) estää porojen laidunnuksen tavanomaisilla kesälaitumillaan taikka vaikuttaa olennaisesti ravinnon saatavuuteen tai laatuun talvilaitumilla. Maan huomattavan runsas vettäminen voi estää poroja kokonaan käyttämästä tavanomaisia kesälaitumiaan etenkin, jos laidun käsittää huomattavan paljon soita. Tällöin porot saattavat siirtyä käyttämään kesällä talvilaitumiaan, mikä kuluttaa entisestään niitä ja vaikeuttaa talviaikaista ravinnonsaantia.

Tuhon aiheuttajana voisi olla myös porojen merkittävään ravintokasviin laajalti levinnyt kasvitauti kuten sien-, home- tai ruostetauti tai tuholainen kuten tunturimittari. Tällainen tuholainen olisi myös hallamittari tai vastaavalla tavalla tuhoa aiheuttava hyönteinen. Edellytyksenä olisi, että taudit tai tuholaiset ovat tuhonneet tai olennaisella tavalla heikentäneet porolaitumia.

Lisäksi tuhon voisi aiheuttaa poroihin levinnyt harvinaisen viruksen, bakteerin tai muun vastaavan tekijän aiheuttama tauti, joka on johtanut tai uhkaa johtaa laajamittaisesti porojen kuolemaan tai vakavaan sairastumiseen.

Korvattavan vahingon edellytyksenä olisi, että olosuhteiden muuttumisesta 1 momentissa tarkoitettulla tavalla aiheutuu tai uhkaa aiheutua olennaisia haittavaikutuksia. Tuhona ei kuitenkaan pidettäisi sellaisia 1 momentissa tarkoitettujen olosuhteiden muutoksista aiheutuneita haittavaikutuksia, jotka esiintyvät maa- ja metsätalousministeriön poronhoitolain (848/1990) 21 §:n 1 momentin nojalla määräämän suurimman sallitun eloporomäärän useana vahinkotapahtumaa edeltäneenä vuonna ylittäneessä paliskunnassa. Käytännössä tällöin tarkasteltaisiin kolmen vahinkovuotta edeltäneen vuoden tilannetta. Jos jokaisena vuonna on ylitetty suurin sallittu poromäärä tai suurimman sallitun poromäärän ylityksen keskiarvo on vähintään kolme prosenttia, korvausta ei myönnettäisi. Laitumen kantokykyyn nähden liian suuret poromäärät aiheuttavat laitumien kulumista ja vaikeuttavat siten porojen ravinnonsaantia, mikä puolestaan heikentää porojen terveyttä ja kuntoa. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista, että korvauksiin aiheuttavaksi tuhoksi hyväksytään tilanne, jossa paliskunta itse omalla toiminnallaan on edesauttanut laidunten ja porojen heikkenemistä.

Korvaukset koskisivat vain laajoja tuhoja. Vahinkoa aiheuttavan tuhon olisi esiinnyttävä laajalla, vähintään kahden paliskunnan alueella. Tuho voisi esiintyä vain yhden paliskunnan alueella, jos se koskee laajaa aluetta ja suurta poromäärää. Käytännössä

tällaisia tuhoja voisi esiintyä pääasiassa poronhoitoalueen pohjoisimmissa paliskunnissa, joiden pinta-alat ovat suuria ja joihin myös suurimmat porokarjat painottuvat. Yleensä tuho myös vaatisi elinkeinonharjoittajilta toimenpiteitä, joko tuhon vaikutusten laajenemisen estämiseksi tai jo aiheutuneiden vahinkojen korjaamiseksi. Tällaisina pidettäisiin esimerkiksi poikkeuksellista ruokintaa tai porojen epätavallista lääkintää.

Korvauksiin oikeuttavaksi tuhoksi voitaisiin hyväksyä tuho, joka koskee vähintään 20 prosenttia paliskunnan poroista tai yli 50 prosenttia sellaisten poronomistajien poroista, joiden porot muodostavat vähintään 20 prosenttia paliskunnan poroista. Jälkimmäisen ehdon tavoitteena on estää erityisesti päätoimisten porotalouden harjoittajien jääminen korvausten ulkopuolelle.

Jos tuhoalue muodostuu useammasta paliskunnasta, tarkastellaan 20 prosentin vaatimuksen täyttymistä erikseen kunkin tuhoalueeseen luettavan paliskunnan osalta. Asetus ei edellyttäisi, että siinä mainituille poromäärille tosiasiasa aiheutuisi vahinkoa porojen menehtymisenä tai sairastumisena, vaan riittäisi, että vahingon uhka on todellinen ja sen vuoksi poronomistajien on ryhdyttävä suojaaviin toimenpiteisiin, esimerkiksi lisättävä olennaisesti porojen rehuruokintaa tai lääkittävä tai rokotettava poroja tautitartuntojen estämiseksi.

2 §

Tuhon selvittäminen. Pykälässä täsmennettäisiin menettelyä tuhon selvittämisessä. Maa- ja metsätalousministeriö päättäisi ryhtymisestä tehtävään saatuaan Paliskuntain yhdistykseltä, paliskunnalta, vähintään viideltä saman paliskunnan poronomistajalta tai Luonnonvarakeskukselta tiedon sellaisista olosuhteiden muutoksista, joiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (987/2011) tarkoitettuja vahinkoja. Ministeriö antaisi tuhon selvittämisen ensin Luonnonvarakeskuksen tehtäväksi. Tarvittaessa tämä tehtäisiin yhteistyössä Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) kanssa. Pääsääntö olisi, että selvitys tehtäisiin osana tulossopimukseen sisältyviä tutkimuslaitoksen ja viraston selvityksiä. Ministeriö korvaisi selvityksen kustannukset tutkimuslaitokselle ja virastolle erikseen vain, jos tutkimusajankohdan tai muun vastaavan perustellun syyn vuoksi tutkimuksen kustannuksia ei ole mahdollista ottaa huomioon osana niitä tutkimuksia, joista tulossopimuksessa on sovittu. Tuhoja ei odoteta tapahtuvan kuin harvoin, noin kerran tai kaksi kymmenessä vuodessa. Niiden tutkimiseen ei siten ole tarkoituksenmukaista varautua joka vuosi, jollei tulossopimuksen laatimisen aikaan ole viitteitä siitä, että tuhoja saattaisi esiintyä. Muutenkin epäily tuhosta voi ajoittua siten, ettei vuosittain laadittavassa tulossopimuksessa ole ollut mahdollista ottaa sen kustannuksia ja resurssitarvetta huomioon. Tulossopimuksissa olisi kuitenkin otettava huomioon, että tutkimukset kattavat sellaisen porotaloutta koskevan perustiedon keräämiseen, jota voidaan käyttää vertailutietona epäiltäessä, että jonakin ajankohtana olosuhteet ovat muuttuneet tuhoksi. Muu syy, jossa kustannuksia korvataan tulossopimuksen ulkopuolella, voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa Luonnonvarakeskus vastaa tutkimuksen kokonaiskustannuksista, mutta joutuu korvaamaan muille tutkimuslaitoksille tai virastoille näiden osatutkimuksia. Erikseen maksettavat korvaukset tutkimuksista rahoitetaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoista.

Ministeriön olisi tehtävä päätös selvityksen aloittamisesta kahden viikon kuluessa saatuaan tiedon mahdolliseksi tuhoksi osoittautuvista olosuhteiden muutoksista, jollei Evira ole eläintautilain (441/2013) 16 §:n 2 momentin nojalla ilmoittanut ministe-

riölle poroissa esiintyvistä vastustettavasta tai uudesta vakavasta eläintaudista. Tällöin Luonnonvarakeskuksen olisi välittömästi ryhdyttävä yhteistyössä Eviran kanssa arvioimaan eläintaudin esiintymisen mahdollista muuttumista tuhoksi sekä tuhon laajuutta ja vaikutuksia.

Luonnonvarakeskuksen olisi tehtävä selvitys pääsääntöisesti neljän viikon kuluessa saatuaan tiedon ministeriön päätöksestä. Määräajan saisi ylittää enintään neljällä kuukaudella, jos selvityksen tekeminen edellyttää sellaisia maasto- tai laboratoriotutkimuksia, joita ei ole mahdollista toteuttaa annetussa määräajassa. Myös muu perusteltu syy voisi oikeuttaa määräajan ylittämisen. Tutkimuksia olisi kuitenkin priorisoitava siten, ettei määräaika ylitetä yksinomaan muiden kesken olevien tutkimuksen suorittamiseksi. Jos Luonnonvarakeskus katsoo, että tutkimus edellyttää toisen alan tutkimuslaitoksen asiantuntemuksen käyttöä, sen olisi mahdollisimman pian tehtävän saatuaan ilmoitettava siitä ministeriölle ja samalla tehtävä esitys siitä, mille tutkimuslaitokselle tehtävä soveltuu. Varmistuttuaan rahoituksesta ministeriön olisi huolehdittava asian saattamisesta valtioneuvoston päätettäväksi tai tarvittavan selvityksen tai tutkimuksen hankkimisesta yksityiseltä tutkimuslaitokselta. Valtioneuvosto voisi päättää muun kuin maa- ja metsätalousministeriön alaisen tutkimuslaitoksen käyttämisestä tutkimustehtäviin. Jos kysymys on yksityisestä tutkimuslaitoksesta, hankintaan sovellettaisiin lakia julkisista hankinnoista (348/2007).

3 §

Menettely tuhon toteamiseksi. Tuhon toteamisessa voitaisiin käyttää vastaavassa tutkimustoiminnassa yleisiä menetelmiä, kuten maasto- ja kenttätutkimuksia, paikkatietoon perustuvia otantatutkimuksia ja satelliittitutkimuksia, Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen sää- ja lumiolosuhteista tekemiä mittauksia ja havaintoja sekä poroja ja poroissa esiintyviä Elintarviketurvallisuusviraston tai muun tutkimuslaitoksen suorittamia loisia ja taudinaiheuttajia koskevia mittauksia, havaintoja, näytteitä ja niiden analysointia. Lisäksi voitaisiin käyttää muita luotettavuudeltaan näihin verrattavissa olevia menetelmiä. Tällaisia menetelmiä voidaan käyttää erityisesti muiden kuin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimuslaitoksissa, jos niiden tutkimuksia on tarpeen käyttää osana tuhon selvittämistä ja tutkimuslaitoksen tutkimuksilla pääasiassa tutkitaan muuta kuin välittömästi luonnossa esiintyviä ilmiöitä.

Tutkimuskohteena voisivat olla muutokset sää- ja lumiolosuhteissa, kasvillisuudessa ja eliöstössä sekä muutosten vaikutukset porojen määrään, terveydentilaan ja vasa-tuottoon sekä kuntoon ja käyttäytymiseen. Tutkimus voi koskea suoria vaikutuksia ja välillisiä vaikutuksia, mutta välillisten vaikutusten tutkimiseen tulisi olla perusteltu syy.

Tutkimuksen tuloksena tulisi olla selvitys, jossa on esitetty ainakin tuhon kohteena oleva alue, tuhon aiheuttajat ja vaikutustavat, tuhon aiheuttamat vahingot poronhoidolle ja tuhon merkitys elinkeinolle sekä se, miten tuho ja sen vaikutukset on todettu. Alue olisi esitettävä siten, että sen perusteella voidaan arvioida, miten tuho kohdentuu eri paliskuntiin sekä paliskunnan laitumiin ja poroihin. Jos tuhon aiheuttajina on samalla alueella useita eri tekijöitä, kukin aiheuttaja ja sen vaikutustapa olisi mahdollisuuksien mukaan selvitettävä erikseen. Samoin olisi erikseen selvitettävä kunkin tuhon aiheuttajan välittömät vaikutukset ja pitkäaikaisvaikutukset poronhoidolle, jolloin lähinnä olisi tarkasteltava mahdollisuuksia laiduntaa ja hoitaa poroja tuhoalueella. Lisäksi olisi esitettävä selvitys siitä, mikä merkitys tuholla on taloudellisesti sekä

elinkeinon harjoittamiseen alueella että porotalouden harjoittajien elinkeinon kannattavuuteen. Selvityksessä olisi esitettävä myös, miten tuho ja sen vaikutukset on todettu. Tältäkin osin tiedot olisi eriteltävä niin yksityiskohtaisesti, että niiden perusteella tehdyn tutkimuksen johtopäätöksiä voidaan pitää luotettavina arvioitaessa myöhemmin korvattavien vahinkojen määrää ja laatua.

4 §

Tuhosta tiedottaminen. Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan olosuhteiden muuttuminen korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi todetaan valtioneuvoston päätöksellä. Lain 6 §:n 1 momentin mukaan porotalouden harjoittajalle aiheutuneen vahingon arvioi kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen. Jos vahinko ja sen määrä on ilmeinen, pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi luopua arvion vaatimisesta. Pykälän 3 momentin mukaan paliskunnalle aiheutuneen vahingon arvioi kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Pykälän 4 momenttiin sisältyy valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä menettelystä vahinkoa arvioitaessa sekä siitä, milloin arvion vaatimisesta voidaan luopua.

Vaikka aikaisempaan lainsäädäntöön onkin sisältynyt mahdollisuus myöntää tukea porojen hätäruokinnan kustannuksiin, täysin vastaavaa tehtävää maaseutuelinkeinoviranomaisilla ei ole aikaisemmin ollut. Korvausjärjestelmän toimeenpanon osalta sekä korvauksen hakijan että korvauksen käsittelyyn osallistuvan viranomaisen hallinnollinen taakka on kuitenkin tarkoitus pitää mahdollisimman kevyenä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ensinnäkin velvollisuudesta saattaa valtioneuvoston päätös todetusta tuhosta 2 §:ssä tarkoitettujen poronhoitoalueen maaseutuelinkeinoviranomaisten tietoon. Vaikka tuho ei koskisi koko poronhoitoaluetta, tieto päätöksestä olisi kuitenkin annettava kaikille maaseutuelinkeinoviranomaisille, jotta niillä olisi mahdollisuus varautua myös tilanteeseen, jossa tuhon vaikutukset ilmenevät myöhemmin niiden toimialueilla. Maaseutuelinkeinoviranomaisen olisi lisäksi huolehdittava, että sillä on tarvittaessa riittävät mahdollisuudet vahinkojen arvioimiseksi ja korvaushakemusten käsittelemiseksi.

5 §

Vahingon määrän arvioiminen. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtävänä olisi toimittaa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle arvio tuhon kohteeksi joutuneista kuolleista ja sairastuneista poroista, tehdyistä toimenpiteistä, vahinkoa kohdanneiden poronomistajien määrästä ja vahinkojen suuruudesta. Arvion perusteena tulisi olla kunnassa vakituisesti asuvien porotalouden harjoittajien porojen määrä vahinkovuotta edeltäneen kolmen vuoden keskiarvon perusteella laskettuna sekä porotaloudesta saadut tulot ja siitä aiheutuneet menot. Ennen arvion toimittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen olisi kuultava Paliskuntain yhdistystä.

Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi luopua maaseutuelinkeinoviranomaisen arvion vaatimisesta silloin, kun vahinko ja sen määrä on ilmeinen. Tämä voisi olla mahdollista esimerkiksi tilanteissa, missä jo tuhon esiintymistä koskevan tutkimuksen perusteella käy riittävän selvästi ilmi vahinkojen määrä ja niiden laatu. Tällöin tulisi olla riittävän tarkkaan selvillä myös vahinkojen kohdentuminen yksittäisiin elinkeinonharjoittajiin. Maaseutuelinkeinoviranomaisen arvion vaatimisesta voitaisiin luopua myös esimerkiksi silloin, kun hakemusasiakirjoihin liitettyjen selvitysten perusteella

voidaan katsoa, että hakemuksessa on luotettavasti osoitettu sekä vahinko että sen määrä.

6 §

Korvattava vahinko. Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain 7 §:n mukaan korvattava vahinko voi käsittää menehtyneen poron arvon, porojen menetyksestä aiheutuneen tulonmenetyksen tai vahingosta aiheutuneiden ylimääräisten kustannusten korvaamisen. Tällöin vahingon määrää arvioitaessa on perusteena käytettävä hakijalla kolmena tuhoa edeltäneenä poronhoitovuonna ollutta keskimääräistä eloporomäärää sekä vastaavana aikana olleiden tuotantokustannusten ja tulojen määrää.

Pykälässä täsmennettäisiin korvattavia vahinkoja. Korvausta voitaisiin maksaa välttämättömästä, tavanomaisen lisäruokinnan kustannukset huomattavasti ylittävistä ruokintakustannuksista. Aikaisemmin poronhoitoalueen eteläosassa on ollut yleistä ottaa porot osaksi vuotta tarhaan ruokittaviksi, mutta viime vuosina myös poronhoitoalueen pohjoisosissa lisäruokinnasta on tullut tavanomainen osa poronhoitoa.⁴ Ruokinta kuitenkin toteutetaan pohjoisosissa viemällä rehut niille laidunalueille, joissa poroja paimennetaan. Vaikka nykyisen lisäruokinnan avulla porojen tuottavuus voidaan pitää yleensä korkeana ja vakaana, muodostaa lisäruokinta myös merkittävän kuluerän ja samalla porotalouden kannattavuuteen vaikuttavan tekijän. Lisäruokintaan käytettävän rehun määrä vaihtelee paliskunnittain, ja täsmälliset tiedot ruokinnan määrästä ja kustannuksista on saatavissa ainoastaan paliskunnista. Vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan poronhoitovuonna 2003 - 2004 käytettiin yhteensä 22 miljoonaa kiloa rehua kuivaksi heinäksi laskettuna eli noin 110 kg/eloporo. Eri-tyisellä poronhoitoalueella määrä oli 47 kg/eloporo ja muulla alueella 196 kg/eloporo. Poronhoitovuoden ruokintakulut olivat noin 13 euroa/eloporo, mutta saattoivat joissakin paliskunnissa nousta 30 euroon/eloporo.

Erot ruokinnan määrissä pohjoisissa ja eteläisissä paliskunnissa selittyvät pääosin sillä, että pohjoisessa maastoon tapahtuvassa ruokinnassa porojen lisäravinto muodostaa noin kolmasosan koko ravinnosta, kun taas eteläisissä paliskunnissa 5-6 kuukauden tarharuokinnassa koko ravinnontarve tyydytetään rehuilla. Jotta lisäruokinnan kustannuksia voitaisiin korvata, olisi niiden johduttava huomattavasti tavanomaista pidemmästä ruokintakaudesta, rehun laadun muutoksesta tai kuljetus- ja ruokintakustannusten olennaisesta lisääntymisestä. Lähtökohtaisesti edellytettäisiin ruokintakustannusten vähintään kaksinkertaistuvan kustannusten keskiarvoon nähden, jotta kyseessä olisi korvauskelpoinen lisäruokinta.

Kuolleesta porosta maksettaisiin korvausta, jos kuoleman voidaan osoittaa aiheutuneen tuhosta eikä poroa korvata muusta tukijärjestelmästä. Siten esimerkiksi pedon tappamat porot korvattaisiin edelleen riistavahinkolain (105/2009) nojalla, huolimatta siitä, että tuhon aiheuttama porojen nälkiintyminen on osaltaan saattanut vaikuttaa siihen, että poro on joutunut pedon tappamaksi.

⁴ Jouko Kumpula, Jukka Siitari, Heikki Törmänen ja Sari Siitari: Porojen laitumet, ruokinta ja tuottavuus poronhoitoalueen pohjoisosassa, LUKE, Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 48/2015 s. 6
Leena Rantamäki-Lahtinen (toim.): Porotalouden taloudelliset menestystekijät, 2008, MTT:n selvityksiä 156, s. 63

Korvausta maksettaisiin myös, jos kesän heikkojen ravinto-olosuhteiden vuoksi vasojen teuraspano jää huomattavasti tavanomaista pienemmäksi. Yleensä edellytettäisiin, että teuraspaino alittaa vähintään 30 prosentilla edeltäneen kolmen vuoden keskimääräisen teuraspainon. Korvausta maksettaisiin myös sairastuneesta tai muuten lihanlaadultaan sellaisesta porosta, jota ei voida enää käyttää ihmisravinnoksi. Tämä yleensä edellyttäisi, että eläinlääkäri on tarkastanut sairastuneet porot sekä sellaiset porot, jotka eivät ole sairastuneet mihinkään eläintautiin, mutta joiden kunto on heikentynyt siinä määrin, että se on selvästi vaikuttanut poron lihaan ja sen käytettävyyteen ravintona. On myös mahdollista, että sairastuneiden porojen joukossa on siitosporoiksi tarkoitettuja poroja. Niiden arvo siinä tarkoituksessa on yleensä merkittävästi korkeampi kuin teuraaksi tarkoitetuilla poroilla. Vaikka porolla olisikin vielä teurasarvoa, sen menetetty lisäarvo siitosporona voitaisiin korvata. Porojen arvoihin sovellettaisiin riistavahinkolain 13 §:ä.

Vahinkoa voi aiheutua paitsi itse siitosporon ja muun eloporon menetyksestä, myös siitä, että porojen sairastuminen tai kuolema pienentää vasatuottoa ja vaikuttaa siten seuraavien vuosien tuotantoon. Vasatuoton vähenemisen olisi oltava olennainen korvauksen saamiseksi. Yleensä alle 30 prosentin vähenemää ei korvattaisi. Tuoton vähenemisen määrän laskemisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä riistavahinkolain 14 §:ssä säädetään vasahävikistä.

Korvausta maksettaisiin myös sairastuneen poron tavanomaista huomattavasti suuremmista lääkeliikenne- ja eläinlääkärinkustannuksista, joka voi johtua esimerkiksi lääkemäärien suuruudesta, tavanomaista kalliimpien lääkkeiden käytämisestä tai eläinlääkärin tavanomaista suuremmasta työmäärästä. Samoin sairastuneen poron kuljetus pois maastosta korvattaisiin. Jolleivät porot kykene liikkumaan itse, kuljetus yleensä edellyttää maastoajoneuvojen käyttöä, mikä saattaa olla työlästä, jos sairastuneet porot ovat levittäytyneet laajalle alueelle. Myös kuolleen poron hävittämisen kustannukset korvattaisiin. Lisäksi korvattaisiin sellainen saastunut rehu, jota ei enää voida käyttää. Kysymys voi olla esimerkiksi kosteuden aiheuttamasta homehtumisesta, rehun sekoittumisesta kasvitaudin pilaaman alueen kasvillisuuteen tai eläimiin leviävien taudinaiheuttajien siirtymisestä rehun mukana. Tällöin myös käytetyt työvälineet voivat saastua käyttökelvottomiksi, jolloin nekin voitaisiin korvata. Ensisijaisesti työvälineet olisi kuitenkin puhdistettava ja lopullinen käyttökelvottomuus luotettavasti osoitettava.

Lisäksi voitaisiin maksaa korvausta muusta kuin edellä tarkoitettusta, porojen menetyksestä aiheutuneesta tulonmenetyksestä. Tällainen tulonmenetyksistä voisi olla esimerkiksi tavanomaista korkeamman jalostusarvon omaavan siitosporon menettämisestä johtuvat jalostukseen tarkoitettujen porojen myyntitulojen menetys tai matkailuporon menettämistä johtuva yritystulon vähenemä.

Tulonmenetystä lukuun ottamatta korvausta voitaisiin maksaa myös paliskunnalle vastaavista kustannuksista kuin yksityiselle porotalouden harjoittajallekin. Edellytyksenä olisi, ettei ole kyse kustannuksista tai menetyksistä, jotka on jo korvattu tai joita ei voida korvata elinkeinonharjoittajalle. Esimerkiksi paliskunnan omistamat tai sairastuneet porot voitaisiin korvata. Ensisijaisesti paliskunnalle kuitenkin korvattaisiin kustannukset, jotka liittyvät poronhoidossa tarvittavien laiturien ylläpitoon ja kuntoon.

Poronhoitolain 3 §:n mukaan poronhoitoa saadaan mainitussa laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan paliskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että paliskunnan osakkaiden porot hoidetaan paliskunnan alueella ja että paliskunnan osakkaiden harjoittamaan poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyiksi, sekä estää paliskunnan osakkaiden poroja tekemästä vahinkoa ja menemästä toisten paliskuntien alueelle. Lain 9 §:n 1 momentin mukaan poronhoitoalueella asuvalla poronomistajalla on puolestaan oikeus saada poronsa hoidetuksi sellaisen paliskunnan alueella, joka kokonaan tai osittain sijaitsee hänen kotikuntansa alueella. Toisaalta lain 12 §:n 1 momentin mukaan paliskunnan osakkaat osallistuvat paliskunnan toimintaan suorittamalla paliskunnalle lukuporojensa mukaisessa suhteessa vuosimaksun. Osakas voi suorittaa vuosimaksun joko tekemällä itse tai teettämällä paliskunnan hallituksen määräämiä poronhoitotöitä taikka rahalla.

Vaikka poronhoito perustuu maanomistuksesta riippumattomaan vapaaseen laidunnukseen, elinkeinon harjoittamista kuitenkin rajoittaa porojen määrää koskeva sääntely. Poronhoitolain 21 §:n 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö määrää kymmeneksi vuodeksi kerrallaan, kuinka monta eloporoa paliskunta saa alueellaan vuosittain pitää ja kuinka monta tällaista poroa paliskunnan osakas saa enintään omistaa. Erityisestä syystä maa- ja metsätalousministeriö voi muuttaa tästä annettua päätöstä kymmenvuotiskauden kuluessakin. Pykälän 2 momentin mukaan paliskunnan eloporojen enimmäismäärää määritessään maa- ja metsätalousministeriön on kiinnitettävä huomiota siihen, että talvikautena paliskunnan alueella laidunnettavien porojen määrä ei ylitä paliskunnan talvilaitumien kestävä tuottokykyä. Pykälän 3 momentissa on lisäksi annettu paliskunnalle mahdollisuus enintään vuodeksi kerrallaan päättää tätä pienemmästä eloporomäärästä, milloin poronhoidon tarkoituksenmukainen harjoittaminen sitä edellyttää.

Siitä huolimatta, että porot ovat yksityisten elinkeinonharjoittajien omistuksessa, poronhoito on kuitenkin järjestetty tapahtuvaksi kollektiivisesti paliskuntalaitoksen vastuulla paliskunnan tekemien päätösten mukaisesti. Paliskunnan tehtävänä on huolehtia laitumien käytöstä siten, että ne tarjoavat ravinnon paliskunnan poroille. Tätä tarkoitusta varten paliskunta voi esimerkiksi ohjata porot kesällä ja talvella eri laidunalueille niiden kasvillisuuden ja saavutettavuuden mukaisesti.

Vaikka paliskunta tai poronomistajat eivät omista maata, jolla poroja laidunnetaan, vaan siihen on ainoastaan laiduntamista koskeva käyttöoikeus, paliskunnalle voitaisiin kuitenkin maksaa korvausta niistä töistä, jotka johtuvat saastuneen taikka muuten laidunkäyttöön sopimattomaksi tulleen laidunmaan puhdistamisesta tai muusta käytökuntoon saattamisesta. Korvausta ei maksettaisi, jos maanomistaja on huolehtinut näistä tehtävistä. Käytännössä tämä voisi tulla kysymykseen tilanteissa, joissa valtio on ryhtynyt esimerkiksi jonkin vakavan kasvi- tai eläintaudin torjuntaan omistamillaan mailla. Siinä tapauksessa, että paliskunta huolehtii kyseisistä tehtävistä, toimenpiteet olisi kuitenkin toteutettava yhteisymmärryksessä maanomistajan kanssa.

Paliskunnalle voitaisiin maksaa korvausta myös laidunmaista, jotka ovat tulleet pysyvästi tai vähintään 10 vuodeksi soveltumattomiksi laidunkäyttöön. Lisäksi paliskunnalle voitaisiin maksaa korvausta sellaisista tavanomaiseen poronhoitoon liittyvistä porojen käsittelyyn tai laidunkiertoon liittyvistä erityisjärjestelyistä, joiden tarkoituksena on pienentää tuhosta aiheutuvia vahinkoja. Tällaisia toimenpiteitä voisi-

vat olla porojen siirtäminen tilapäisesti toisen paliskunnan alueelle, teurassuunnitelmista poikkeavat teurastukset, ylimääräiset rokotukset ja lääkintä sekä muut vastaavat toimenpiteet. Myös tuhoutuneen aidan tilalle rakennettu aita voitaisiin korvata omavastuuosuuden ylittävältä osalta kokonaan, jos toimenpiteellä voidaan rajata poronmistajille syntyviä vahinkoja tai estää ne kokonaan.

Porotalouden harjoittajalle aiheutuneen vahingon korvauksen ulkopuolelle jäänyttä omavastuuosuutta ei korvattaisi paliskunnalle. Tarkoituksena on, että elinkeinolla itsellään on myös osavastuu vahingoista.

Korvausta ei myöskään suoritettaisi kustannuksista ja menetyksistä, jotka korvataan eläintautilain nojalla.

7 §

Korvattavat menetykset ja kustannukset. Pykälän 1 momentissa porotalouden harjoittajalle kuolleesta tai sairastuneesta porosta maksettavaan korvaukseen ehdotetaan sovellettavaksi, mitä porovahinkojen korvaamisesta säädetään riistavahinkolain 13 ja 14 §:ssä.

Riistavahinkolain 13 §:n 1 momentin mukaan porovahingosta voidaan korvata enintään suurpedon tappaman tai suurpetovahingon takia lopetetun poron käypää arvoa vastaava määrä puolitoistakertaisena. Vasonnan ja marraskuun viimeisen päivän välisenä aikana suurpetojen tappamat tai suurpetovahingon takia lopetetut poronvasat korvataan 14 §:n mukaisessa menettelyssä, jolloin vasahävikki todetaan laskennallisesti. Joulukuun ensimmäisestä päivästä alkaen suurpetojen tappamat poronvasat tai suurpetovahingon takia lopetetut poronvasat korvataan kuitenkin kuten muut porot. Lain 13 §:n 2 momentin mukaan porovahingosta suoritettava korvaus maksetaan poronmistajalle tai, jos omistajaa ei tiedetä, paliskunnalle. Korvauksen määrää laskettaessa otetaan vähennyksenä huomioon se määrä, jolla poroa voidaan käyttää hyödyksi. Pykälän 3 momentin mukaan Maaseutuvirasto antaa tarkemmat määräykset porovahinkojen korvaamisessa käytettävistä käyvistä arvoista porolajeittain vähintään viiden vuoden välein. Käypä arvo määritetään porolajin keskimääräisen painon ja porolajikohtaisen siitoskertoimen sekä poronlihan tuottajahinnan perusteella. Poronlihan tuottajahinta lasketaan kolmen viimeksi kuluneen poronhoitovuoden tuottajahintojen keskiarvona. Maaseutuviraston 19.5.2011 antaman määräyksen Dnro 821/22/2011 (Maaseutuviraston määräyskokoelma nro 38/11) liitteen mukaan tuotantoeläinten käyvät arvot vaihtelevat teurasvasan 141,68 eurosta siitosvaatimen 676,20 euroon. Matkailuporoilla ja kilpa-ajokkailla on vielä näitä korkeammat käyvät arvot.

Muuten pykälän 2 momentin mukaan 5 §:n 1 momentin 1 ja 4—8 kohdassa tarkoitettu korvaus maksettaisiin kohtuullisista menetyksistä ja kustannuksista, joiden määrä olisi osoitettava menotositteilla tai muulla luotettavalla tavalla. Yhden tuhon korvattavat menetykset ja kustannukset voivat kuitenkin olla enintään 20 000 euroa ruokakuntaa kohden.

Tulonmenetyksenä porotalouden harjoittajalle korvattaisiin kuitenkin menetettyä poroa kohden enintään 150 euron vuotuinen tulo ajalta, jolta tulo jää saamatta. Tulonmenetykskorvausta voitaisiin maksaa enintään kahdelta vuodelta.

Korvauksen maksamisen edellytyksenä olisi, että ruokakuntaan kuuluva porotalouden harjoittaja pitää muistiinpanoja harjoittamansa porotalouden tuloista ja menoista.

Paliskunnalle maksettavaan korvaukseen noudatettaisiin soveltuvin osin edellä mainittuja periaatteita. Lisäksi paliskunnalle voitaisiin maksaa korvausta poronhoitotyönä tehdystä työstä, joka on aiheutunut saastuneen taikka muuten laidunkäyttöön sopimattomaksi tulleen laidunmaan puhdistamisesta tai muusta käyttökuntoon saattamisesta. Korvauksen määrä olisi enintään 50 euroa päivässä työhön osallistunutta henkilöä kohden enintään 100 päivältä vuodessa. Korvausta maksettaisiin enintään viiden vuoden ajan. Paliskunnan olisi luotettavasti osoitettava tarvittavan työn määrä.

8 §

Vahingon todentaminen. Yksittäiselle poronmistajalle tai paliskunnalle aiheutunut vahinko olisi todennettava luotettavasti. Tätä varten poroja ja laitumia kohdanneen vahingon todentamiseksi vahinkoa kärsineen olisi esitettävä vahinkopaikan täsmällinen sijainti yleisesti käytetyllä satelliittipaikkannusjärjestelmällä saatujen koordinaattitietojen avulla. Jos kysymyksessä on tuhoalue, vahinkoa kärsineen olisi ilmoitettava alueen sijainti ja laajuus riittävän tarkoilla maastokartoilla. Tämän lisäksi vahinkoa kärsineen olisi merkittävä paikan sijainti maastossa mahdollista tarkastusta varten. Vahingon kohteesta olisi esitettävä digitaalisessa muodossa valokuvat ja kartta vahingon kohteesta ja ympäristöstä, jossa vahinko on tapahtunut.

Valokuva tai valokuvat olisi tallennettava maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan korvattavia vahinkoja koskevaan eläimiä ja vahingoittunutta omaisuutta koskevaan kuvapankkiin. Lisäksi tieto mahdollisista vahingoista olisi toimitettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ilmenee syytä epäillä vahingon tapahtuneen.

Vahingon määrän ja laadun olisi perustuttava aiheutuneesta tuhosta tehtyyn Luonnonvarakeskuksen selvitykseen, jossa on otettu huomioon myös tuhon pitkäaikaisvaikutukset poronhoitoon. Tällöin tarkoitetaan selvitystä sellaisena kuin se on hyväksytty valtioneuvoston päätöksellä.

9 §

Porotalouden harjoittajan ruokakunta. Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain 8 §:n 2 momentin mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä porotalouden harjoittajalle on, että hänelle on aiheutunut huomattavia menetyksiä porojen menehtymisen takia tai tuhosta aiheutuneita merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia ja että hänellä tai ruokakunnalla, johon hän kuuluu, on vähintään 50 poroa. Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään muun muassa porotalouden harjoittajan ruokakuntaan kuuluvista henkilöistä.

Pykälässä määriteltäisiin porotalouden harjoittajan ruokakunta vastaavalla tavalla kuin poronhoitovuodelta 2014/2015 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 2 momentissa ja sitä aikaisemmilta vuosilta maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta annetuissa asetuksissa on säädetty.

Porotalouden harjoittajan ruokakuntaan kuuluviksi katsottaisiin aviopuolisot sekä sellaiset avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät henkilöt, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Ruokakuntaan kuuluisivat myös edellä mainittujen puolisoitten samassa taloudessa asuvat lapset ja ottolapset, jotka eivät ole täyttäneet 18 vuotta ennen sen kalenterivuoden alkua, jolta korvausta haetaan. Ruokakunnaksi katsottaisiin myös jakamaton kuolinpesä.

Määritelmä on täsmällisempi kuin pelkästään maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 14 §:n 1 momentin määritelmä eläinkohtaiseen tukeen oikeutetusta ruokakunnasta. Momentin mukaan Suomessa porotaloutta pohjoisella tukialueella harjoittavalle poronhoitajalle voidaan myöntää tukea eläinten lukumäärän perusteella. Tuki voidaan myöntää luonnollisille henkilöille tai sellaiselle luonnollisten henkilöiden muodostamalle ruokakunnalle, joka on samassa taloudessa asuva perhekokonaisuus. Poronhoitovuoden 2015/2016 eläinkohtaista tukea koskevassa valtioneuvoston asetuksessa 715/2015 ei ruokakuntaa enää ole täsmennetty. Täsmällisiä vaikutuksia tuen saajiin ja määriin ei ole vielä tiedossa. Tarvetta täsmennykselle on kuitenkin olemassa, joten vahinkojen korvaamista koskevassa tukijärjestelmässä ei ole syytä luopua pitkään noudatetusta ruokakuntakäsitteestä.

10 §

Korvauksen hakeminen. Korvausjärjestelmän haku- ja käsittelymenettelyä ei ole tarkoitus tässä vaiheessa sähköistää, koska järjestelmää odotetaan käytettävän harvoin. Korvausta olisi haettava Maaseutuviraston laatimalla lomakkeella, ja hakemukseen olisi liitettävä selvitykset paliskunnan tai osakkaan tavanomaisen ruokinnan lisäksi suorittamasta hätäruokinnasta vahinkovuonna sekä keskimääräiset ruokintakustannukset hätäruokintavuotta edeltäneeltä kolmelta vuodelta kultakin vuodelta erikseen, lääke- ja eläinlääkintäkustannuksista, osakkaan tai paliskunnan menettämien porojen määrästä ja vasatuoton alenemisesta sekä porojen kokonaisuudesta ennen tuhon alkamista sekä keskimääräisestä porojen määrästä tuhoa edeltäneenä kolmena vuonna kultakin vuodelta erikseen. Lisäksi hakemukseen olisi liitettävä selvitykset tuhon aiheuttamasta tulojen menetyksestä sekä tulojen määrästä kolmena tuhoa edeltäneenä vuonna erikseen kultakin vuodelta, tuhon johdosta tehdyistä poikkeuksellisista porolaitumien käyttöä koskevista toimenpiteistä, niiden aiheuttamista kustannuksista mukaan lukien kustannukset mahdollisista rakenteellisista ratkaisuisista, jotka on toteutettu alueen laidunkäyttöön palautumisen edistämiseksi sekä tuhoutuneen porolaidunalueen vaikutuksista paliskunnan poronhoidolle.

Maaseutuelinkeinoviranomaisen asiana on 5 §:n mukaan tehdä vahinkoarvio ja toimittaa se viipymättä Lapin elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Hakemus olisi toimitettava Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kahden kuukauden kuluessa siitä, kun valtioneuvosto on tehnyt päätöksen tuhon toteamisesta.

11 §

Päätös korvauksen maksamisesta. Tavoitteena on, että korvaushakemukset käsiteltäisiin mahdollisimman nopeasti. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi tehtävä päätös korvauksen maksamisesta kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus liitteineen on toimitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Jos hakemus tai sen liitteet kuitenkin ovat niin puutteelliset, että hakijaa on pyydettyä selventämään tai täydentämään hakemusta, tarvittavan selvityksen tai täydennyksen toimittamisesta alkaisi uusi määräaika.